

Jonathan Swift in Fran Levstik

Lemuel Gulliver (1726) in Martin Krpan (1858)

Začel bom z dvema zgod-
bama, ki se bosta nemara
zdeli nenavadni za 34-letni-
co državnosti. Prva zgodba
govori o Guliverju, druga o
Martinu Krpanu.

Dr. Dimitrij Rupel, sociolog, politik, prvi slovenski zunanji minister in publicist |
Umetna inteligenca, Kreativna baza

Avstrijski cesar, Dunajčani in Krpan so bili po vsej priliki zado-
voljni, da je bil spopad s sovražnikom končan in da je bil dogodek
za njimi. Kot je znano, se je cesar Krpanu zahvalil za junaštvo, mu
ponudil hčerko za ženo, mošnjo zlatnikov in dovolilnico za svobod-
no (brezcarinsko) trgovino s soljo. Nezadovoljna sta bila kvečje-
mu cesarica Konrada (ker je Krpan posekal njeno najljubšo lipo)
in minister Gregor, ki je ugotavljal, da je dovolilnica v nasprotju z
mednarodnim pravom.

V drugem, komaj znanem delu Krpan na poti proti domu sreča
»cesarja iz pritlikovske zemlje«, ki razloži nesrečno usodo svojega
drobnega naroda:

*Živela je naša dežela dolgo v lepem miru z vsemi sosedi. Za
mojega deda je bila zadnja vojska, in sreča in veselje sta bila
pri nas doma. Kar naenkrat začne vojsko z nami naš sosed,
mogočni kralj mravljincev. Dolgo smo se branili, nektero bitvo
smo bili ž njim in s konca smo ga zmagovali, ali nazadnje je moj
vojskovodja, podkupljen predal našo vojsko in k mravljincem
pobegnil...*

Cesar pritlikavcev prosi Krpana za zlatnike, s katerimi bi pod-
kupil (teroristične) mravljince, ki se skrivajo v rovinah pod zemljo in
zahrbno napadajo njegovo ljudstvo. Krpan cesarju pritlikavcev
podari mošnjo zlatnikov, ta pa mu za zahvalo izroči »pilo, ki v hipcu
prepili vsako naj trje, naj debelje železo« in »klobko tencega suka-
nega konca, ki je tako močan, da bi goro deržal, ko bi jo obesil nanj«.

V drugem delu je Krpan žrtev cesaričine spletke. Njeni zaupniki
so ga omamili, uklenili »v najtežje železje« in odpeljali na Dunaj.
Cesarica ukazuje:

Prva zgodba govori o Lemuelu Guliverju, druga o Martinu Krpanu.

*...zdaj pa berž pokliči beriča, da ga uklene v trojno železje pa
ga zaprite tje v le-oni stolp, ki je tri nadstropja visoko. Preden bo
tri dni mora viseti poleg predice na razpotji.*

Krpan je ušel iz ječe s pomočjo orodja, ki ga je dobil od cesarja
pritlikavcev in po vsem videzu je bilo zlata vredno.

Krpan, ki je v razmerju do pritlikavcev velikan, je z lahkoto porazil
državi nevarnega in domnevno nepremagljivega velikana Brdavsca.
V skladu z miselnostjo svojega – pa tudi poznejšega – časa je
Martin Krpan slovenski junak.

Premislek ob obletnici osamosvojitve

Kadar se nam kaj velikega in pomembnega posreči v življenju, kot
se je recimo posrečila slovenska država, smo zadovoljni. Večinoma
pravimo, da bi tako ostalo tudi za naprej, po možnosti za vedno; zato
moramo biti pozorni in previdni. Zato imamo državne praznike in
proslave. Za ta namen potrebujemo muzej osamosvojitve. Včasih
se pri nekaterih pojavi strah, da posrečeni izid ne bo dolgo trajal:
navsezadnje so vse države, v katerih smo prebivali Slovenci pred
letom 1990, po stoletjih ali desetletjih propadle. V tem primeru
moramo biti še posebej pozorni. Znak posebne pozornosti je knjiga
Soglasje za zgodovinski trenutek, ki je izšla 10. junija.

Včasih pa se zgodi, da se pojavijo vplivni ljudje, ki bi najrajši poza-
bili na dosežke, kot je bila ustanovitev slovenske države. V svoji lah-
komiselnosti odganjajo spomin na osamosvojitve; kljub temu, da
se okrog nas vse pogosteje in nevarneje pojavljajo grožnje in vojne,
odklanjajo vlaganja v vojsko in varnost. Pravijo: hvala bogu, da je
vse to za nami; da tega ni več in da nam ni treba več misliti na to.

Kot rečeno, je nedavno 74 dobronamernih in pozornih avtorjev
napisalo knjigo, katere sporočilo je opozorilo zoper politično lah-

Znak
posebne
pozornosti
je knjiga
Soglasje za
zgodovinski
trenutek, ki
je izšla 10.
junija.

komiselnost in malomarnost. Eden glav-
nih poudarkov je namenjen zaostajanju in
zamujanju. Pred kratkim smo uredniki zbor-
nika objavili Odprto pismo vladi o primerni
zunanji politiki za novi čas; kajti naš čas ni
več čas ob koncu hladne vojne, ampak je
čas ob koncu konca hladne vojne.

Na izviren in duhovit, tako rekoč preroški
način o tem govori Levstikov Martin Krpan.
Razliko med pozorno in lahkomiselnostjo poli-
tiko opisuje z razliko med odnosom, ki ga
do Krpana po eni strani kaže državotvorni
»cesar«, po drugi pa egoistična »cesarica«.

Kolikor toliko pozornemu bralcu ne bo
ušla podobnost Levstikovega hudomušne-
ga dela iz leta 1858 z znamenito Swiftovo
zgodbo o Gulliverjevih potovanjih (1726).

Slovenci kot majhen narod seveda na vsa-
kem koraku čutijo ali vsaj slutijo razlike med
maloštevilčnostjo in množičnostjo, med
majhnostjo in velikostjo, tesnim in neomeje-
nim obsegom, slabotnostjo in fizično močjo,
revščino, varčnostjo in bogastvom itn. Do
neke mere to – če jih primerjamo s Kitajci
in z Američani – čutijo tudi Evropejci, ki vse
bolj omahujejo med vrednotami nacional-
ne suverenosti in mnogonarodne oz. med-
narodne enotnosti. To je najbrž glavni izziv
slovenske in evropske politike novega časa.

Seveda smo Slovenci na prvi pogled
nemočni proti velikanom, toda pogosto se
zgodi, da ravno tisti, ki so videti nemočni,
uspešno kljubujejo močnim in velikim. Tako,
kot je izvirni in strateški posebnost Krpan pre-
magal Brdavsca. Tako kot je Demos – resda v
posebno srečnem zgodovinskem trenutku
– premagal jugoslovansko vojsko. [D]